

הרב יצחק שילת

ועדת הפרס מצאה את הרב יצחק שילת ראוי לפרס כ"ץ לשנת תשפ"א כהוקרה על פעילותו המגוונת ליישום ההלכה בחיים המודרניים - ביצירות שכתב, תרגם וערך; בהיקף הרחב של תחומי יצירתו; בזיקתם של החיבורים לעולמות מגוונים ולצרכים מעשיים של לומדים; ובמפעלים הספרותיים שהוא יוזם ומפעיל.

הרב יצחק שילת הוא דמות ייחודית בשדה הספרות התורנית. מחד גיסא, תלמיד חכם מובהק וותיק, ממייסדי ישיבת מעלה אדומים ומראשיה, ומאידך גיסא, בעל תואר ראשון במתמטיקה ותואר שני בפילוסופיה של המדעים מטעם האוניברסיטה העברית, ואף שליט ובקי במכמניה של הערבית היהודית בימי הביניים.

במשך למעלה מארבעים וחמש שנות יצירה, מעשיר הר"י שילת את אוצר הספרות התורנית בספרי יסוד בתחומים שונים. מכתבת ספרו הראשון, קונטרס 'באורין דאשא' (ירושלים תשל"ד) – "קובץ הערות על מסכת ברכות שנכתבו בעת השירות בצה"ל בתקופת מלחמת יום הכיפורים", המוקדש לרעיו של המחבר שנפלו במלחמה – ועד ימינו אלו, בהם הוא משלים את מפעלו הגדול – 'הרמב"ם המדויק'.

מפעלו הספרותי רחב היריעה ועתיר הגוונים עומד על אדני מחויבות חינוכית וציבורית עמוקה, כושר ניסוח מעולה ושקדנות מופלגת. כל אלו הצמיחו פירות הילולים, שאין יהודי משכיל בימינו, יהיה זה מעולם התורה או מעולם המדע, שיכול לפטור עצמו מלהיזקק לחיבוריו. ובשלושה שדות עיקריים (עסקינין: א) בירורי סוגיות תלמודיות; ב) כתבי הראי"ה קוק; ג) כתבי הרמב"ם. משותפות לכל אלה מחויבות של הר"י שילת לגרסאות המקור המדויקות של מחברים קדומים, יסודיותו של המחבר, שלא מניחה דבר גדול ודבר קטן בלא לברר, ובהירות הניסוח ותמציתיותו. נפרט מעט:

בירורי סוגיות בתחום זה שני סוגי חיבורים: הסוג הראשון מתמקד בניתוח הסוגיה ושיטות הראשונים. ראשון בחיבורים אלה היה 'זכרון תרועה' על סוגיות תקיעת שופר (ירושלים תשל"ה; מהדורה שנייה: תשנ"ד). בחיבור זה נקבע תקן חדש לבירורי הלכה שיטתיים, דייקניים ובהירים; הסוגיות בספר ערוכות בסדר מופתי ובשלמות מקפת. בקו זה המשיך המחבר אף בספריו 'ראש דברך' על סוגיות קריאת שמע (מעלה אדומים תשנ"ו), ו'הררים התלויים' - סוגיות כללי המלאכות בשבת (מעלה אדומים תשס"ג).

להבנת הרקע לסוג השני של חיבורי הר"י שילת בהלכה יש להקדים חיבור חריג של מחברנו: הספר 'בתורתו של ר' גדליה' (מעלה אדומים תשס"ד, מהדורה שנייה ומורחבת - תשע"ב). החיבור נולד מבקשת האמת המאפיינת את ר"י שילת: שמעו של החכם המופלא ר' גדליה נדל ז"ל הגיע לאזונו, והוא כיתת רגליו - בהיותו כבר תלמיד חכם ידוע - לשמוע תורה מפיו. לאחר פטירתו ערך ר"י שילת את חידושי, המהלכים בדרכים מקוריות וייחודיות, ומתאפיינים בחתירה עיקשת לאמת.

השפעת תלמודו של ר"ג נדל הביאה את הרב שילת לבירור דרכי הוצאתן של ההלכות מן הכתובים בדרשות חז"ל. במסגרת זו יוצאת לאור מזה כעשור סדרת ספרים על מסכתות התלמוד, 'במסילה העולה', ועד כה יצאו חיבורים על תשע מסכתות.

מפעל נוסף שהחל בו ר"י שילת בשנים האחרונות לאור שיטת ר"ג נדל, הוא בירור הלכתי מקיף של סוגיות אקטואליות, בשאיפה לחדור לעומק 'כוונת התורה' בנושא הנידון, ולגזור מתוכה התייחסות הלכתית מעשית. עד כה יצאו: 'רפואה, הלכה וכוונות התורה' (ירושלים תשע"ד), זוכה פרס משרד הבריאות לשנת תשע"ט, העוסק בשאלות בעלות חשיבות אקוטית (כגון: רגע קביעת המוות והשתלת איברים, הפסקת הריון, ועוד). 'אישות, הלכה וכוונות התורה' (ירושלים תשע"ח), ובו דיונים בענייני אישות ומשפחה, תוך הצעת פתרונות חדשים לבעיות סבוכות של סרבנות גט ועגינות.

ממחויבותו החינוכית-תורנית של מחברנו צמח החיבור בן שני הכרכים 'על הראשונים' ו'על האחרונים' - ספרי עזר המציגים ללומדים את תולדות הראשונים והאחרונים וטיב חיבוריהם (מהדורה שנייה מעודכנת: ירושלים תשע"ז).

תורת הראי"ה קוק תורתו של הראי"ה היא אוויר הפסגות שנושמת אישיותו של מחברנו. כתבי המחשבה של הראי"ה לוקטו ונערכו על פי נושאים בידי תלמידיו הגדולים, שאף עשו בהם מספר שינויים. בשנת תשנ"ט הוציא לאור ר"י שילת את 'שמונה קבצים', הכוללים שמונה פנקסים מכת"י של הראי"ה - כמות שהם ממש, בלא עריכה והתערבות בטקסט, ובכך מתאפשר לכל ללמוד את תורת הראי"ה כלשונה המדויקת.

כתבי הרמב"ם גולת הכותרת של מפעלו הספרותי היא הוצאת כתבי הרמב"ם. הרב שילת קנה לעצמו שליטה מפליאה בערבית יהודית של ימי הביניים, ועל יסוד זה בנה את שלושת מפעליו הראשונים בתחום זה:

1) **איגרות הרמב"ם** - שני כרכים, ירושלים תשמ"ז-תשמ"ח (וכבר יצאו שתי מהדורות נוספות). כאן העמיד הרב שילת את בניינו מן היסוד: תחילה קבע מהו שייכלל בקורפוס האיגרות; לאחר מכן בחן את כתבי היד של כל איגרת מכל ספריות העולם וקבע את הנוסח המובחר; ואזי - אם היה צורך - תרגם את החומר מערבית, תוך שהוא מקפיד לנקוט עברית הקרובה לרוח התקופה ולהעמיד תחילה את המקור העברי. על כל זאת הוסיף ציוני מקבילות מכל כתבי הרמב"ם וביאורים מחכימים. זוהי מהדורת מופת מבחינה מדעית ותורנית כאחת, ודמותו של הרמב"ם ניבטת הימנה ביפעת אורה האותנטי.

2) **הקדמות הרמב"ם למשנה** (ירושלים תשנ"ב). כאן קיבץ המהדיר את הקדמותיו הידועות של הרמב"ם מתוך פירוש המשנה שלו, ההדיר את המקור הערבי מתוך כתב ידו האוטוגרפי של הרמב"ם ותרגמו כדרכו, בליווי מבואות וביאורים מפורטים. ידו של הפרשן המעמיק ניכרת פה לא פחות מידו של המהדיר הדייקן, ושילובן של אלה הפיק תוצאה מרשימה.

3) **בשנים תשנ"ד-תשס"ה** הוציא לאור ארבע מסכתות מן **המשנה עם פירוש הרמב"ם**, כהשלמה למפעלו של הר"י קאפח בההדרת פירוש המשנה, שלא עמד לפניו כת"י של הרמב"ם למסכתות אלו.

4) מפעלו רב התעוזה של ר"י שילת - **'רמב"ם מדויק'**. משנה תורה לרמב"ם עומד במרכז לימוד התורה מאז כתיבתו, אך בנוסחו המקורי חלו שיבושים, כעדות הרמב"ם עצמו. ר"י שילת הוא הראשון שקבע את קני המידה הראויים לההדרת החיבור: תחילה יש לחפש אחר כתבי יד שיש עדות כי הגהו מן הטופס האוטוגרפי (האבוד), ולאחריהם יש להעמיד את הנוסח על כת"י מזרחיים, מן הגניזה הקהירית או מסוריה וארץ ישראל, הקרובים ביותר למקור. על יסודות אלו, ועל בסיס מאגר קטעי גניזה וכת"י רלוונטיים, ניגש ר"י שילת למלאכה, ועד כה יצאו לאור אחד עשר ספרים מתוך הי"ד החזקה, ושלושת הספרים הנותרים כבר בשלבי הדפסה. בכך יעמוד חיבור המופת של הרמב"ם בנוסח מבורר ומקורי ככל הניתן - לראשונה בתולדותיו.

אל מול תורת הרמב"ם, הפילוסוף הרציונלי, עומדת תורת ההתגלות החווייתית של ר' יהודה הלוי בעל הכוזרי; המתח בין הגישות של ענקי הרוח הללו, מעסיק מאוד את מחברנו. מכאן חיבורו **'בין הכוזרי לרמב"ם: לימוד משווה'** (מעלה אדומים תשע"א). ספר זה בא לעמוד, מתוך ניתוח שורת סוגיות יסוד, על שורש ההבדל בין תפיסותיהם. כדי להעמיד את תורת הכוזרי על יסוד מוצק, הקדים לספר זה תרגום חדש של ספר הכוזרי, תוך ניצול מיטב עדי הנוסח הערביים הידועים כיום (ספר הכוזרי, מעלה אדומים תש"ע). כביכול דרך אגב, העניק אפוא ר"י שילת תרגום מדויק ואמין לספר יסוד זה במחשבת ישראל.

מפעל האדירים על כתבי הרמב"ם די היה בו כדי לזכות את מחברנו בפרס כ"ץ, מפעל זה המצטרף למגוון המופעים של מפעליו הספרותיים-תורניים מעמיד אותו בשורת מתווי הדרך לתלמידיו, ללומדיו, למבקשי הנחיה ולמחברים המבקשים לגשר בן עולמות ההלכה והיצירה הקדומים לחיינו כאן.

תרומתו של הרב שילת בכל השדות המתוארים היא מכרעת וייחודית. ואין אפוא ראוי ממנו לפרס כ"ץ לשנת תשפ"א.

על כל אלה מצאה הועדה את הרב יצחק שילת ראוי לקבל את פרס כ"ץ לשנת תשפ"א.

הרב חיים סבתו

הרב שלמה דייכובסקי

פרופ' מנחם בן ששון